

AFSCHRIJFT.

5/9 Aug. 50

nr. van uw nr. 1111

3907

[Handwritten signature]

Verslag nepens de gebeurtenissen te Makassar in de periode 5 t/m 9 Augustus 1950.-

OPGEBOEGEN IN DOSSIER G 5011

dan

Naar aanleiding van de gebeurtenissen in de Meidagen, toen er gevechten werden geleverd tussen de guerilla's, gesteund door de Apris enerzijds en het Knil anderzijds, zijn de Knil-militairen geconcentreerd in een rayon van plm. 2 K.M.², waarin de kampementen Kis en Mateangin zijn gelegen; dit is het z.g. Knil-gebied, waarbinnen niemand zich met voorafgaande toestemming mocht begeven. Bovendien waren de Knil-militairen gecesigneerd vanaf 6 uur n.m.

Was deze maatregel reeds een bron van ergernis voor genoemde militairen - vooral waar de T.N.I. en Apris zich overal vrijelijk mochten bewegen - dit werd verergerd door de boycot door de Indonesiërs, die weigerden op de passers aan de Knil-fourageurs te verkepen, terwijl de betjak-rijders aan deze boycot meededen door te weigeren de vrouwen der Amb. militairen te vervoeren. Een en ander had plaats, nadat op de diverse passers plakaten waren verschenen, waarbij de verkopers tot deze boycot werden opgewekt. Reeds op de eerste dag hebben zich incidenten voorgedaan, waarbij het tot schieten was gekomen. De toch reeds gespannen verhouding werd hierdoor verergerd en een onmiddellijk gevolg daarvan was dat een TNI luitenant, die zich op Knil-gebied had gewaagd, door de wacht werd doodgeschoten.

De climax werd bereikt, toen op Zaterdag-middag, 5 Augustus, een troep van plm. 30 betjak-rijders zich even buiten het Knil-gebied had opgesteld - hoogstwaarschijnlijk op instigatie van de Apris - en de Knil-militairen allerlei beledigingen toeschreeuwde. Dit was dan uiteindelijk teveel voor de Ambonnezen, die het vuur op hun kwelgeesten openden, waarna een algemene aanval op de Apris-stellingen werd ingezet. Dit gebeurde om ongeveer kwart over vijf. Al spoedig werd het gevecht in de hele stad algemeen, het geratel van de machine-geweren was niet van de lucht, terwijl door beide partijen een druk gebruik werd gemaakt van mortieren. Aan dit gevecht hebben een 120 - 150 Amb. militairen deelgenomen, waarbij zich enige Nederlandse onder-officieren hebben gevoegd en al spoedig had dit handjevol mannen de hele stad in handen. Om ongeveer 9 uur 's avonds heeft het schieten opgehouden en was de rust teruggekeerd.

De Ambonnezen hebben zich toen vrijwillig in hun kampementen teruggetrokken. Tegen half elf 's avonds begon het gevecht echter opnieuw, daar de Apris tot de aanval was overgegaan. Het gevecht heeft de hele Zaterdag nacht voortgeduurd tot Zondag omstreeks 10 uur 's morgens, toen een voorlopige overeenstemming door partijen werd bereikt het vuren te staken, in afwachting van de komst van Generaal Scheffelaar, die van een en ander onmiddellijk radiografisch door de Knil-Overste Tuyman op de hoogte was gebracht. Deze wapenstilstand was echter niet van langen duur, want nadat de Ambonnezen zich in hun kampementen hadden teruggetrokken, stegen twee bommenwerpers van de Apris op, die de Kis en Mateangin-kampementen hevig met mitrailleur-vuur bestookten, terwijl even later de Hang-Tua het vuur op beide kampementen opende, en de grondtroepen een aanval inzetten. Het gevecht in de hele stad werd toen weer algemeen, daar een groep Amb. militairen - zich niet storende aan de bevelen van hun superieuren - op eigen gezag uitrukten en de Apris te lijf gingen.

Ze werd het Maandag-ochtend en de situatie begon voor de burgerij uiterst kritiek te worden. Generaal Scheffelaar was intussen nog steeds niet in Makassar gearriveerd, niettegenstaande Batavia berichtte, dat de Generaal reeds Zondagmiddag om 2 uur van Soerabaja was vertrokken. Het bleek later dat de Generaal

bij zijn aankomst

bij zijn aankomst op het vliegveld Mandai door hoogstwaarschijnlijk guerilla's op het vliegveld werd opgewacht en bij Banti-meeroeng werd vastgehouden. Naar verluidt bevonden zich onder de crew van de vliegtuigen - B 25 bommenwerpers - twee Indo-Europeanen als boordschutters.

Eerst Dinsdag-avond maakte de radio bekend, dat Generaal Schefelaar was aangekomen, nadat de Nederlandse torpedobootjager ter reede van Makassar was verschenen.

Weensdag-ochtend was het schieten vrijwel opgehouden en de daarop volgende dag was alles rustig. Er werd een overeenstemming bereikt in deze zin, dat het Knil de zware wapens moest inleveren en dat het Knil en K.L. zo speedig mogelijk van Makassar werden weggebracht. De lichte wapens mocht het Knil tot de dag van vertrek uit Makassar behouden. Met de afvoer van het Knil en K.L. werd op 19 Augustus een aanvang gemaakt en op 23 Augustus is deze afvoer voltooid.

Naar schatting zijn tijdens deze ongeregeldeheden 3 à 4 duizend slachtoffers gevallen, waarvan het grootste percentage onder de Indonesische burger-bevolking. Verder zijn diverse passerij, toko's en kampongs in brand gestoken. Door de mitraillementen uit de lucht en de beschieting door de Hang-Tua zijn aan Knil-zijde 17 doden gevallen en 70 personen gewond. Onder de Europ. burgerbevolking is een slachtoffer gevallen, n.l. de heer van der Hurk, Directeur van de auto-zaak Great-Eastern, doch dit ongeval is geheel aan eigen onvoorzichtigheid van betrokkene te wijten geweest.

Opgemerkt moet worden, dat de Europ. burgerbevolking door beide partijen zoveel mogelijk werd ontzien, doch dit nam niet weg, dat deze bevolkingsgroep groot gevaar heeft gelopen, in verband met het intensieve mortier-bombardement. Hoe intensief dit is geweest blijkt uit het feit, dat in de tuin van het klooster Arendsburg, dat beurteling door Apris en Knil werd bezet, 27 mortiergranaten zijn gevallen, waarvan twee treffers op de bijgebouwen. Twee vrouwen, die stonden te koken, zijn daarbij gedood. Vele Europeanen, die in de gevaarlijke zone's woonden, hebben zich door evacuatie in veiligheid moeten stellen, hetgeen echter tot gevolg had, dat hun verlaten woningen leeg werden geplunderd.

Bovenbedoelde gevechten kunnen als een voortzetting worden beschouwd van de onlusten in de Mei-dagen (5 - 8 Mei), toen de guerilla's gesteund door Apris een aanval deden op de Knil-kazernes,

Reden hiervan was, dat het Knil een voortdurende steen des aanstoets is geweest en de guerilla's - naar alle waarschijnlijkheid aangeset door de Apris - op deze wijze hebben geprobeerd de liquidatie van het Knil te bespoedigen. Hierbij zijn zij er echter bekaaid van afgekomen, want het Knil heeft een behoorlijke slachting onder hen gehouden.

Tijdens deze onlusten bevond het Pattimura-Bataljon zich te Makassar, bestaande voornamelijk uit Ambonnezen. Dit Bataljon was bestemd voor de actie tegen Ambon en kort na beëindiging van de ongeregeldeheden werd het naar Ambon gedirigeerd. Naar verluidt zijn deze Ambonnezen echter aan boord aan het muiten geslagen, aangezien zij tenslotte hebben geweigerd om aan de actie tegen Ambon deel te nemen, waarna zij naar Seerabaja zijn teruggezonden. De Ambonese burgerbevolking te Makassar betreurt dit vertrek ten zeerste, aangezien zij in deze militairen grote steun hadden, hetgeen vooral tot uitdrukking kwam toen het Ambonkamp (burgers) in de Mei-dagen door guerilla's werd aangevallen en door eenheden van het Pattimura-Bataljon werd ontzet.-

II.

Voor de actie tegen Ambon zijn mede ingezet Makassar en Boeginezen jongelieden, die van de Apris een speed-opleiding hebben ontvangen. Ook de guerilla's zouden voor die actie worden ingezet, doch deze treepen hebben zulks geweigerd, aangezien zij zich alleen beschikbaar wensen te stellen voor de verdediging van Zuid-Celebes. Men schat het aantal dezer guerilla's, waarvan ruim 30% georganiseerd, op plm. 30.000 man. De Aprisleiding ziet zich thans voor de moeilijkheid gesteld het niet-georganiseerde gedeelte, dat eveneens behoorlijk is bewapend, te liquideren en de mensen zoveel mogelijk in de burger-maatschappij terug te voeren. Dit schijnt echter niet erg goed te lukken. De georganiseerde en door de Apris erkende guerilla's kunnen zonder meer in Apris-verband worden opgenomen, de rest heeft echter de wens te kennen gegeven een eigen Bataljen te vormen onder de naam Bataljen Hasanudin. Verder wenst zij erkend te worden als het Bevrijdings-leger van Zuid-Celebes. Hierdoor is een controverse ontstaan tussen deze groep en de Apris en deze controverse heeft op het ogenblik een zodanig critiek stadium bereikt, dat kort na de engeregeldheden een gemengde Apris-guerilla commissie naar Batavia is vertrokken om over de mogelijkheid tot een oplossing te onderhandelen. Of deze oplossing gevonden zal kunnen worden is een grote vraag. Algemeen is de indruk, dat de controverse niet is te overbruggen, daar de Makassar en Boeginezen vaneuds niet met de Javanen sympathiseren. De T.N.I.-soldaat is dan ook in Makassar allerminst populair en in het bijzonder de oudere generatie der Makassar begint zo langzamerhand wel in te zien, dat dit alles op een Javaanse overheersing uitdraait. Velen betreuren dan ook dat het federale systeem is losgelaten. Tekenend is dit vooral tijdens het bezoek van het Staatshoofd aan Makassar in de 2e helft van Juli. Allerminst kan gezegd worden, dat de feestvreugde algemeen was, want hoewel het personeel in de gelegenheid werd gesteld om naar Ir. Soekarno's redevoeringen te gaan luisteren, hebben velen er de voorkeur aan gegeven op kantoor te komen. Meerdere heb ik de vraag gesteld waarom zij eigenlijk op kantoor bleven, waarop het antwoord: Het is alles oude koek wat hij te zeggen heeft, het is niets anders dan sentiment; hij praat over democratie, doch het is democratie op papier. Groot is in Makassar momenteel de vrees, dat het spoedig tot een nieuwe uitbarsting zal komen, maar dan zal de ramp niet te overzien zijn, daar zich onder de guerilla's veel gespuis bevindt, dat zeer zeker tot moord en rampek zal overgaan, wanneer de Apris deze benden er niet onder kan krijgen. Een algemene angst-psychose heeft zich dan ook niet alleen van de Europese, doch ook van de Chinese en zelfs van een bepaalde groep van de Indonesische bevolkingsgroep meester gemaakt. De meeste Europeanen zijn dan ook bezig voorbereidingen te treffen zo spoedig mogelijk naar Nederland te vertrekken. Meerdere lagere en middelbare scholen draaien sinds maanden niet meer door het vertrek der leerkrachten. Het guerilla-wezen is in het binnenland zo gevreesd, omdat deze benden daar heer en meester zijn. Het Bestuur is geheel in hun handen. De rechtspraak wordt er sinds maanden niet meer gehanteerd, daar de te Makassar woonachtige Landrechters er voor bedanken tournee's in het binnenland te maken. Diefstallen en rampekpartijen zijn in de stad schering en inslag en het Knil, de enige garantie voor de Europese bevolking ter verdediging van lijf en goed is thans verdwenen.....

Voor eensluidend afschrift,

